

MONS ET CRYPTA S. ADRIANI IN BISCAIA.

IN Hispania, quæ ferè tota montosa est, Iberiæ montes, qui Pyrenæ vocantur, & latitudine, & longitudine omnes alios antecellunt, Nam à mari, quod est ad Meridiem, iacent, vsq; ad Oceanum ferè ad ^{arctos} situm, Galliciamq; ab Iberia diuidunt, per Celtiberiam quoq; protenduntur, stadijs tribus millibus. In quibus cum sint frequentes sylvæ, ferunt, priscis temporibus igne à pastoribus iniecto, vel per arborum & ramorum collisiones, montanas oës regiones fuisse cõbustas, qua ex remotis, aiunt, cognominatos Pyrenæos, ardete continuis diebus igne, pluresq; ex montium incēdis argenti puri riuli effluerūt, quod incognitum, Phœnices mercatores vili rerum permutatione emptū, in Græciâ, Asiâq; ac nationes cæteras deferentes, magnas ex eo cõmercio opes contraxerunt. Ad eò autē mercatores quæstus incitauit cupiditas, vt cum onustis nauibus superaret argētum, amoto ab anchoris plumbo, argentum subducerēt eius loco. Idem confirmat Aristoteles lib. de mirabilibus auscultationibus qui inter cætera scribit, hac occasione, mercatores etiam anchoras totas, & omnia nautica instrumenta ex argento conflasse. Atque hac quidem occasione Hispani metallis inuestigandis, sedulam nauarūt operam, Et postea, quum Romani Iberiam subegissent, captam & emptam seruorum copiam ad effodienda metalla deputarunt, qui varijs locis montium venas scrutati, & altè lateq; terra effossa, multorum stadiorum cuniculos, per Pyrenæorum montium meatus egerunt, vt nunc, multis in locis, altæ & amplæ speluncæ, cuniculi deserti, & propè ruinis interclusi inueniantur. Et quia hoc casu, Hispania permultos homines rei metallicæ gnaros semper habuit, sic facile illis fuit rupes & montes, aliorum opinione nunquam peruios, scrutari, peruestigare, & arte peruios facere. Cuius quidem industria mirabile specimen videre est, in ea Pyrenæi parte, qua Hispaniam & Franciam separat. Qua parte, Hispania maximè angusta est; adeò, vt ego, dum per Cantabriam iter facerem, inquit Vascus, in monte D. Adriani, vtrumq; mare me vidisse meminerim, Oceanum videlicet, cui eramus proximi, atq; eminus, quantum oculorum prospectus ferre poterat, Mediterranei maris albicantes fluctus. In hoc autem D. Adriani monte antrum apparet, via, qua in Galliam tenditur, per quod viatores vltro, citroq; comitant, haud aliter, vti per Pausicolum in Italia, prope Neapolim. Hic enim in Biscaia via lapidea, per antrum huius S. Adriani montis recta ducit, incipiēdo à pago Galerotta, qui quinque M. passuum ab oppido Victoria distat, vbi ob asperam itineris difficultatem, incommodus equorum vsus, qui proinde manu ducendi sunt, & quia summa montium iuga abrupta, & imperuia, glacies, niuesq; perennes nulla profectio superari possunt. De quibus id, quod Germanus quidam poëta de Prennero monte cecinit, verè dici possit, Cui niue tincta coma est, glacie riget aspera barba. Nam glacie, & perpetuis niuibus cadent, imò horrent, semper, infra saltus ac scopulivale dīciles, vt necessitas ipsa, & quam hæc excitare solet, industria, artem, modumq; inuenerit, quo montem peruium faceret, & in eo antrum aut cryptam perfoderet, mediocriter quidem latam, lōgam verò, in quantum sagittæ iactus extendere se queat. In ingressu, ab Hispanico latere, subobscura est, aliquantulum deorsum ducit, & in medio ad latus sinistrum vergit, vbi deinde, ad exitum, veluti stella, gratum lucis beneficium affulgere incipit, & qua parte Galliam respicit, muro & porta clauditur. Huius autem Cryptæ tanta est commoditas, & maximum compendium, vt non immeritò, alterum *παυσίλοπον*, quasi molestiarum atque laboris ademptorem, hunc montem appellandum existimem. Quo cognomine, & Iouem ipsum celebrarūt Græci veteres, vt apud Sophoclem legimus. Exuperata hac crypta, letum se offert hospitium, in quo peregrinis, & maximè ijs, quorum loculi benè instructi, iucundæ refectioes præbentur. Nec equis, etiamsi nummis careant, sua fercula defunt. Et, si quem deuotionis zelus ad res sacras commoueat, iuxta est sacellum D. Adriano sacrum, vnde monti, & cryptæ denominatio est. Inde, mons in cliuū paulatim se subducere incipit, vnius miliaris itinere, & via, quæ admodum Appiana, lapidibus strata. Romanorū opus existimatur. Hac transeuntes, vt plurimum nomina sua scopulis, & cautibus, quæ hîc, veluti Marpesiæ, & immensæ, non defunt, ferro inscalpere solent, vnde infinita nomina, insignia, & diuersi annorum numeri ibi conspiciuntur. Et homines remotissimarum patriarum, per salebrosas & horridas sistas Pyrenæi cautes, iter fecisse constat.

Videbit etiam studiosus spectator in tabula, diuersum Biscainorum & Vasconum habitum. Virgines in nuptæ, aperto & raso capite prodeunt, gestantque in capite nudo amphoras, urnas, vasa, & res qualescunque non leues: Statim vbi nupserint, caput velant, & vitta tegunt in modum galeæ composita ex linteo coloris aurei, quam eum in modum inuoluunt, vt in fronte, veluti cornu aliquantulum

extet. Gens affabilis, elegans, hilaris. Viri, nusquam, & ne ad Ecclesiam quidem, sine armis, maximè sagittis & arcu, prodeunt.